

Gotlands skogsstrategi

Inriktning 2040

Gemensamt engagerade för de gotländska skogarnas verkliga potential!

LRF Gotland, Länsstyrelsen i Gotlands län, Mellanskog, Naturskyddsföreningen,
Region Gotland och Skogsstyrelsen

Gotlands skogsstrategi – inriktning 2040

INNEHÅLL

• Inledning.....	3
• Gotlands unika förutsättningar.....	4
• Vision för HUR vi vill arbeta framåt.....	5
• Målbilder och framgångsfaktorer – VAD vi fokuserar på.....	6
• Inspel till handlingsplan 2021 - 2023.....	10
• BILAGA: Nulägesbilden - Sammanfattade SWOT-analyser.....	12

FRISTÅENDE KUNSKAPSUNDERLAG framtagna under hösten 2019

Publiceras som separata bilagor till Gotlands skogsstrategi på Länsstyrelsens hemsida:

- Skogens värden och värderingar – en studie om skogliga diskurser och dilemman på Gotland. Studentuppsatser med sammanfattning av Emil Sandström, SLU.
- Gotlands skogar - kunskapsunderlag. Petter Axelsson, SLU Future Forest
- Kolbalanser för gotländsk skog – ett diskussionsunderlag. Cornelia Roberge och Per-Erik Wikberg, SLU

Titel: Gotlands skogsstrategi – Inriktning 2040

Diarienummer: 301-2094-2020

Författare: Lotta Löwhagen Lundberg (projektledare)

Foto | inlaga: Ingrid Thomasson (sid 5), Lotta Löwhagen Lundberg (sid

Utgiven av: Länsstyrelsen i Gotlands län

Tryckår: 2020

Tryckeri: Länsstyrelsen i Gotlands län, Visby

Strategin finns att hämta i PDF-format på Länsstyrelsens webbplats:

www.lansstyrelsen.se/gotland

Förord

Syftet med arbetet bakom detta dokument har varit att bland de skogliga intressenterna på Gotland förankra en gemensam strategisk inriktning för hur våra skogar på olika sätt ska kunna bidra till en hållbar regional utveckling. **”Gotlands skogsstrategi” är det tillvägagångssätt som vi på Gotland väljer för att bidra till det nationella skogsprogrammets vision:** ”Skogen, det gröna guldets, ska bidra med jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi.”

Dokumentet innehåller dels en vision för HUR vi tillsammans ska arbeta framåt, dels fem målbilder för VAD vi vill uppnå. Nästa steg är att ta fram en konkret handlingsplan – för att kunna gå från ord till handling.

Det regionala arbetet med att ta fram en skogsstrategi påbörjades med en förstudie hösten 2018. Redan i ett tidigt skede valde Gotland att fokusera på fyra av det nationella skogsprogrammets fem fokusområden. Inom dessa nationella fokusområden har fem regionala målbilder formulerats:

- Ett **hållbart skogsbruk** med ökad klimatnytta (Gotlands målbild 1 och 2)
- **Mångbruk** av skog för fler jobb och hållbar tillväxt (Gotlands målbild 3)
- Innovationer och **förädlad skogsråvara** i världsklass (Gotlands målbild 4)
- **Kunskapskliv** för ett hållbart brukande och bevarande av skogen (Gotlands målbild 5)

Centralt för hela processen har varit att försöka skapa **dialog, samverkan och ett bra samtalsklimat** mellan de intressenter som vill bidra till strategins genomförande. Styrgruppen valde därför att ta in en extern och neutral projektledare när arbetet med den regionala skogsstrategin återupptogs våren 2019. Skogen har många värden och hur vi ser på skogen som resurs beror på bakgrund, erfarenhet och perspektiv. Att skapa ökad förståelse både för likheter och skillnader och att respektera att vi har olika åsikter är en grundförutsättning för att kunna skapa strategisk samverkan i konstruktiv dialog mellan befintliga och nya intressenter.

En rad olika dialogformer har prövats under processen. Det är dessa olika samtal och diskussioner som ligger till grund för detta strategidokument där vi samlats kring en vision för HUR vi vill arbeta framåt och fem målbilder för VAD vi ska fokusera på. De olika dialogformer som använts inom projektets ram kan också ses som embryon till en modell för hur en fortsatt strukturerad dialogprocess kan drivas vidare över tid. I arbetet med den framtida inriktningen för Gotlands skogar har det varit en styrka att ha en bred styrgrupp där olika intressen och olika bakgrunder funnits representerade. Siktet för de målbilder som redovisas är år 2040 och ligger i linje med den regionala utvecklingsstrategi (RUS) som håller på att arbetas fram. Vi i styrgruppen för arbetet med Gotlands skogsstrategi kan konstatera att vi aldrig kommer att tycka helt lika. Vi kommer oftast ha olika prioriteringar. Men vi känner ett gemensamt engagemang för skogens olika frågor och kommer att sträva efter en konstruktiv dialog i syfte att i samverkan utveckla de gotländska skogarnas verkliga potential.

Styrgruppen för Gotlands skogsstrategi i mars 2020

Kjell Norman (Länsstyrelsen, ordförande)

Anna Törnfeldt (LRF)

Anncatrin Hjernquist (Naturskyddsföreningen)

Lars Olsson (Mellanskog)

Nils-Erik Selin (Region Gotland)

Stefan Lindstedt (Skogsstyrelsen)

Anna-Lena Fritz (Länsstyrelsen)

Thomas Norrby, adjungerad (SLU)

Karin Bengtsson, adjungerad (Uppsala Universitet)

Gotlands unika förutsättningar

Skogarna på Gotland innehåller många olika och unika värden – ekonomiska, sociala och klimat- och miljömässiga – som på olika sätt är av stor betydelse för en hållbar regional utveckling.

Skogsnäringen på Gotland har sin särprägel och sina traditioner och de gotländska skogarna sina specifika förutsättningar och värden. Den regionala skogsstrategin tar sin utgångspunkt i detta.

Gotlands produktiva skogsmark utgör 41 % av den totala landarealen, 123 000 ha av totalt 298 000 ha. Den improduktiva skogsmarken (hällmarker, våtmarker mm) uppgår till ca 5% av den totala arealen, 16 000 ha av totalt 298 000 ha. (Källa: SLU Skogsdata 2019)

Gotland är kanske inte främst känt som ett skogslän, men skogen utgör en viktig del av det gotländska landskapet och bidrar sannolikt till Gotland attraktionskraft som besöksmål. Skogen är också en viktig inkomstkälla för öns cirka 4000 skogsägare och en bas för lokal träindustri. Gotland är Sveriges till ytan minsta skogslän, men i sammanhanget kan nämnas att Gotland har en högre andel produktiv skogsmark (41%) än både Skåne (37%) och Norrbotten (40%).

Skogsägarförhållandena på Gotland är jämfört med fastlandet väldigt annorlunda genom att stora bolagsägda skogar helt saknas. Hela 83% av skogsmarken ägs av enskilda skogsägare (jämfört med 43% i landet i stort). Av dessa skogsägare är 40% kvinnor och 60% män. Skogen är för många av dessa ca 4 000 mångsysslande skogsägare ett viktigt komplement till annan näringsverksamhet. Jämfört med landet i övrigt är närboägandet stort (83% jmf med riket 67%), d v s skogsägaren bor oftast i anslutning till sin skogsfastighet med möjlighet till ett nära engagemang.

Medelskogsfastigheten på Gotland är liten, endast 41 ha jämfört med 101 ha som är genomsnittet för riket. Många mindre skogsbrukare med olika inriktning och brukningsmetoder för sitt skogsbruk har över tid bidragit till att skapa variation i skogslandskapet. Träindustrin på Gotland är småskalig med en lång tradition främst inom snickeri, möbeltillverkning och kulturrenovering. Ett industriellt sågverk och ett drygt 10-tal aktiva ”bysågar” förser den lokala träindustrin med gotländsk träråvara.

De skogliga förutsättningarna på Gotlands skiljer också sig på många sätt från andra delar av landet. Gotland är det län i landet som har störst procentuell andel tall (71% av den produktiva skogsmarken jämfört med 39% för riket). Boniteten är låg. Andelen äldre skog är relativt hög och kvalitetsegenskaperna hos den gotländska furan skiljer sig mot fastlandets genom bland annat högre densitet och högre halter av extraktivämnen (hartsämnen mm). ”Gotländskt kärnvirke” är ett välkänt begrepp och används för att beskriva den kärnrika och ”feta” furun.

Gotlands skogar är rika på såväl natur- som kulturvärden. Den ört- och gräsrika ängstallskogen dominerar och den glesa skogen innehåller relativt mycket löv som rönn och oxel och även inslag av ask och den i landet ovanliga lundalmen. Den skogsklädda alvarmarken är en världsunik naturmiljö. Omkring 30 procent av världens alvarmark återfinns just på Gotland. Ett relativt utbredd skogsbetande och ett traditionellt hävdande av ängen är också något som är speciellt för Gotland och bidrar till att bevara skogliga naturvärden och biologisk mångfald. En mångfald av rika kultur- och naturmiljöer stärker Gotlands som attraktivt besöksmål.

Vision för HUR vi vill arbeta framåt

Det nationella skogsprogrammets vision, som också är utgångspunkt för det regionala arbetet lyder:

Skogen, det gröna guldets, ska bidra med jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi.

Hur ska en skogsstrategi för Gotland förverkligas? Hur bidrar det regionala arbetet bäst till den nationella visionen? Hur skapar vi förutsättningar för engagemang och säkerställer en process som tar hänsyn till skogens olika värden och skogens olika intressenter? Hur höjer vi statusen på den "gotländska skogen" så att den ses som en självklar resurs i en regional tillväxtstrategi för landsbygdsutveckling – för fler jobb, hållbar tillväxt och en växande bioekonomi? Hur brukar vi skogen för ökad klimatnytta? Hur bevarar vi bäst den biologiska mångfalden och det som utgör unika naturvärden för Gotland?

Vår vision för HUR en gotländsk skogsstrategi ska förverkligas är:

Gemensamt engagerade för de gotländska skogarnas verkliga potential!

Skogen – det gröna guldets – är ett värdefullt mynt med många sidor: ekonomiska, sociala, miljö- och klimatmässiga. Olika skogliga värden behöver ges utrymme att utvecklas på ett hållbart sätt utifrån sin potential. Ytterst handlar det om att skogarna ska bidra med arbetstillfällen inom t.ex. skogsbruk, träförädling och turism samtidigt som unika natur- och kulturmiljövärden bibehålls och utvecklas. I vår vision pratar vi om Gotlands "skogar," dvs vi använder ordet "skog" i plural. Det gör vi därför att det inte finns en typ av gotländsk skog utan många olika – med sina olika värden och unika potential.

För att lyckas skapa ett gemensamt engagemang för de gotländska skogarna är två centrala framgångsfaktorer **dialog och respekt**. Vi behöver forum och hållbara strukturer för förtroendefull dialog mellan skogens olika intressenter, där vi har respekt för att det alltid kommer finnas olika åsikter och prioriteringar. För att utveckla skogarnas verkliga potential behöver de skogliga intressenterna vara gemensamt engagerade. Det är på så sätt vi bäst kan ta tillvara på den samlade kunskap och erfarenhet som finns kopplat till Gotlands specifika förutsättningar.

Visionen är således ett önskat arbetssätt, en metod, för HUR de skogliga intressenterna i samverkan långsiktigt ska driva arbetet framåt. Det visionen uttrycker – Gemensamt engagerade för skogarnas verkliga potential – är helt enkelt det **förhållningsätt** vi behöver ha för att gå från ord till handling och genomföra ett långsiktigt hållbart gotländskt skogsprogram.

Bilder från Gotlands Skogsdialog på Gotland Grönt Centrum 9 november 2019

Målbilder och framgångsfaktorer – VAD vi fokuserar på

Bakgrund

En rad dialogträffar har kommit till stånd inom ramen för arbetet med Gotlands skogsstrategi. Vissa av dialogerna har genomförts i form av tematiska diskussioner och workshops riktade mot specifika målgrupper. Andra dialoger har skett i mindre grupperingar, i form av enskilda samtal, telefonintervjuer osv.

Under våren 2019 genomförde SLU-studenter dialogträffar med sammanlagt närmare 150 personer (ca 15% kvinnor och ca 85% män) kring skogens värden och värderingar. Rapporterna visar bland annat hur många olika och komplexa relationer som finns till Gotlands skogar. (Resultaten finns sammanfattade i skriften ” Skogens värden och värderingar – en studie om skogliga diskurser och dilemman på Gotland”. Sammanfattningen finns publicerad, tillsammans med andra kunskapsunderlag, på Länsstyrelsens hemsida.)

Inom ramen för höstens arbete med skogsstrategin har ytterligare en rad mer tematiskt riktade dialogträffar genomförts med olika skogliga intressenter – skogsägare, träförädlare, besöksnäring, naturvårdsintressen m.fl. Flertalet av deltagarna i de olika dialogerna var män. Viktiga bidrag från dessa träffar har varit att samlas kring en nulägesbild och utifrån den diskutera vad som är verkligt viktigt för att ta vara på möjligheter och möta de hot som finns. Sammanfattningar av dessa tematiska SWOT-analyser återfinns i bilaga till detta dokument.

I syfte att skapa bred förankring av arbetet med skogsstrategin genomfördes den 9 november en öppen skogsdialog där närmare 70 personer som representerade en rad olika skogliga intressen deltog. Deltagarna, cirka 45% kvinnor och ca 55 % män, fick ta del av intressanta och inspirerande föreläsningar samt delta i olika diskussioner.

Externt inhämtade kunskapsunderlag från SLU (se lista över fristående bilagor i innehållsförteckningen) har tillsammans med dessa dialoger, diskussioner, analyser och samtal om vad som är verkligt viktigt för att utveckla skogarnas potential gett underlag till de **fem regionala målbilder**:

- 1. Gotlands produktiva skogsmark brukas hållbart och aktivt med ökad klimatnytta**
- 2. Skogar med höga naturvärden sköts för bevarande av biologisk mångfald och som en resurs för friluftslivet**
- 3. Skogens mångbruk erbjuder unika produkter och tjänster, och bidrar på så sätt till jobb och regional tillväxt**
- 4. Lokal skogsråvara förädlas lokalt – till hållbara produkter för en lokal och global marknad**
- 5. Kontinuerlig kunskapshöjning bidrar till att skogen upplevs som en framtidsnäring och en resurs för hållbar utveckling**

Kopplat till varje målbild finns identifierade **framgångsfaktorer**. Det är områden som under dialogprocessen, och i samband med de nulägesanalyser som gjorts, lyfts upp som särskilt viktiga för att utveckla skogens olika värden. Framgångsfaktorerna kan också betraktas som delmål och pekar på VAD som kommer vara verkligt viktigt för att nå målbilden. Framgångsfaktorerna utgör på så sätt inspel att konkretisera i kommande handlingsplan. (Se vidare bilaga: Nulägesbilden – sammanfattade SWOT-analyser).

Målbild 1: Gotlands produktiva skogsmark brukas hållbart och aktivt för ökad klimatnytta.

Mycket tyder på att Gotland skulle kunna nyttja en större del av den virkesproducerande skogens potential genom ett mer aktivt skogsbruk. Enligt Skogsstyrelsens statistikdatabas, och av SLU sammanställt kunskapsunderlag, uppgår den årliga avverkningsnivån på Gotland till ca 60 - 70% av den årliga tillväxten på virkesproduktionsmark. (Virkesproduktionsmark definieras som mark som huvudsakligen används för virkesproduktion. Frivilliga och formella avsättningar ingår ej.) För många av öns ca 4000 skogsägare är skogen främst en kompletterande näringsverksamhet och en viktig ekonomisk trygghet att använda vid investeringar, generationsskiften etc. Om skogsägare kan uppmuntras att bli mer aktiva och kompetenta beställare av skogliga tjänster skulle det kunna bidra till positiva effekter på både individnivå (ekonomi, jobb) och samhällsnivå (klimat, växande skog utgör kolsänka). Att öka kvinnors delaktighet i skogsbruket, där de idag är underrepresenterade, skulle bidra till att nå målbilden då 40% av Gotlands skogsmark ägs av kvinnor. Samtidigt som vi driver ett aktivt och hållbart skogsbruk vill vi bevara den variationsrika skogen med den biologiska mångfalden som det småskaliga skogsbruket på Gotland (med bl a skogsbete och plockhuggning) bidragit till att behålla. I skogen finns stora natur- och kulturvärden som är positiva för friluftsliv och olika naturupplevelser, vilket i sin tur bidrar till att stärka Gotland som ett attraktivt besöksmål. För en fortsatt förtroendefull dialog kring hur ett aktivt skogsbruk ska bedrivas för ökad klimatnytta krävs att begreppet "hållbart skogsbruk" få en gemensam definition. Vi behöver även ett mer detaljerat regionalt kunskapsunderlag rörande bl a arealer formella och frivilliga avsättningar, årlig tillväxt etc – så att vi får en gemensam nulägesbild och pratar "samma språk".

Identifierade framgångsfaktorer:

- Genomföra insatser för att öka engagemanget hos skogsägare för att driva ett aktivt och hållbart skogsbruk – där större volymer biomassa kan produceras med en ökad kolinlagring över tid. Insatser för att stärka kvinnors delaktighet ska särskilt prioriteras.
- Förmåga att fortlöpande anpassa skogsbruket till ett förändrat klimat (ex körskador vintertid, brand, torkskador, stormskador och insektsangrepp)
- Utveckla affärsmässiga avtalsmodeller för aktiv naturvårdande skötsel av skogar med höga natur- och kulturvärden för ökad klimatnytta och bevarande av biologiska mångfald
- Etablera former för förtroendefulla och kontinuerligt återkommande dialoger mellan myndigheter, skogsägare och entreprenörer
- Öka kunskap, förståelse och acceptans hos skogsägare, myndigheter och allmänhet för skogens betydelse och olika värden. Synliggör skogen och det aktiva skogsbrukets roll för klimat och regional utveckling (attityder)
- Ökad samverkan mellan skogsägare, jägare, myndigheter m fl i viltförvaltningsfrågor för att nå balans mellan skog och vilt och säkerställa skogens föryngring (den ökande rådjursstammen är också en trafiksäkerhetsfråga!)

Målbild 2: Skogar med höga naturvärden sköts för bevarande av biologisk mångfald och som en resurs för friluftslivet

En stor andel av skogarna på Gotland har höga naturvärden jämfört med övriga län i södra Sverige. Det beror bland annat på speciella naturförutsättningar och på öns brukningshistoria. Att bevara dessa höga naturvärden för framtiden är viktigt i sig - biologisk mångfald ökar ekosystemens robusthet vid exempelvis klimatförändringar - men också ur ett regionalt utvecklingsperspektiv som en resurs för friluftsliv och naturturism. Bevarande av biologisk mångfald kan ske både genom att tillräckliga arealer skyddas och att skogar med särskilt höga naturvärden brukas på ett sätt som långsiktigt bevarar den biologiska mångfalden i landskapet. Plockhuggning och skogsbete är exempel

på sådana brukningsmetoder. Unikt för Gotland är den skogsklädda alvarmarken. Omkring 30 procent av världens alvarmark finns just på Gotland. Skogens våtmarker bidrar också till bevarande av biologisk mångfald och, genom att hålla kvar vattnet i skogslandskapet, till att utjämna vattentillgången mellan perioder av torka och regn.

Identifierade framgångsfaktorer:

- Fortsätt sköta de skogar som har höga naturvärden med skötselmetoder som bibehåller och utvecklar dessa värden (ex plockhuggning, skogsbete)
- Säkerställ kloka stödformer och regelverk så att viktiga miljömål nås
- Öka kunskapen om biologiska grundförutsättningar hos skogsägare, myndigheter, allmänhet – det behövs perspektiv, specialkompetens och tillvaratagande av erfarenhet
- Lyft upp och öka kunskapen om Gotlands världsunika natur och skapa förståelse för att den är viktig att bevara – för biologisk mångfald, för attraktiva naturupplevelser etc
- Etablera former för förtroendefulla möten och samtal mellan skogliga intressenter för att säkerställa kontinuerlig dialog, istället för konflikt, kring bevarande av biologisk mångfald

Målbild 3: Skogens mångbruk erbjuder unika produkter och tjänster, och bidrar på så sätt till jobb och hållbar regional tillväxt.

Skogsfastigheterna på Gotland innehåller fler kommersiella värden än timmer för trä- och massaindustri. Dessa andra värden och ekosystemtjänster som skogarna kan leverera kallar vi för "skogens mångbruk". Produkter och tjänster från skogens mångbruk inkluderar bland annat småskalig träförädling, unika naturupplevelser, en plats för hälsa och rekreation. På Gotland är fortfarande ca 10-talet mindre "bysågar" aktiva och det finns en lång tradition av att ta vara på specialsortiment av exempelvis grov kärnrik furu för renoveringar av kyrkor och andra kulturbyggnader. Att ta vara på alm och annat löv är också en möjlighet. Besöksnäringen är viktig för Gotland. Gotlands skogar har potential att möta en efterfrågan på unika natur- och kulturupplevelser. Lönsamhet är dock en förutsättning för att företagande inom skogens mångbruk ska kunna utvecklas. Att samverka och utbyta erfarenheter kring affärsutveckling, marknadsföring, avtalsmodeller etc kommer att vara centralt för att nå målbilden. Ägande- och allemansrätt måste respekteras. En ökad jämställdhet mellan kvinnor och män i skogsbranschen leder till större och bredare kompetens och diversitet, vilket är en förutsättning för ett framgångsrikt mångbruk.

Identifierade framgångsfaktorer:

- Öka kunskapen om skogens potential inom verksamheter som småskalig träförädling, besöksnäring, naturupplevelser och skapa förutsättningar för lönsamt mångbrukande av skogen.
- Tillgängliggör naturupplevelser i skogen genom bra infrastruktur (ex vandrings- och cykelleder) med långsiktiga samarbets- och avtalsmodeller för underhåll och skötsel mellan olika aktörer ex myndigheter, markägare, föreningar, naturturismföretag (ex vägunderhåll)
- Utveckla modeller för kommersiella samarbeten mellan skogsägare, naturturismföretag, föreningar, andra lokala aktörer etc (observera allemansrättsperspektivet)
- Utveckla digitala samverkansplattformar där erbjudanden från olika mindre aktörer kan paketeras och marknadsföras (mångbrukande företagare i samverkan)

- Initiera och etablera mötesplatser/forum/projekt för erfarenhetsutbyte, kunskapsförmedling och affärsmässig samverkan (ex mångbruksprojekt i samverkan med Småland)

Målbild 4: Lokal skogsråvara förädlas lokalt – till hållbara produkter för en lokal och global marknad

Gotland är ett litet skogslän med starka traditioner inom snickeri och specials Sortiment. På Gotland finns ett industriellt sågverk, men inga stora skogsindustrier som pappers- och massabruk. Kunskapscentra i form av universitet och forskningsinstitut med inriktning på skog och utveckling av innovativa träfiberbaserade material saknas. För att ta vara på de unika marknadsvärden och speciella kvaliteter som finns i det närodlade gotländska timret behöver virke sårhållas och helst sågas lokalt för tydlig spårbarhet. När vi pratar strategier för framtiden bedöms därför inte bulkproduktion av timmer för en växande skogsindustri vara Gotlands huvudalternativ. Massaved från Gotlands skogar (för tillverkning av papper, massaved och andra träfiberprodukter) behöver naturligtvis hitta en marknad utanför Gotland. Även om allt sågtimmer sannolikt inte heller i en framtid kommer att förädlas på ön bedöms en fortsatt utveckling av en lönsam lokal förädlingsindustri som viktigt för regional tillväxt. Marknaden för lokala byggmaterial med en "lokal historia" (ex fönster av gotländsk kärnfuru) finns uppbyggd bland annat tack vare en relativt hög takt vad gäller nybyggnation och renoveringar av fritidshus. Trä för renovering av kulturbyggnader, som exempelvis äldre trähus och medeltida kyrkor, bedöms ha potential att växa internationellt.

Identifierade framgångsfaktorer

- Lokal råvaruförsörjning (sågad trävara av Gotlandsvuxen tall, gran och löv) behöver säkras för att kunna ta till vara på mervärdena i ett lokalt förädlat Gotlandssortiment. Gotland behöver minst ett industriellt sågverk (med tillräcklig kapacitet för att hantera gotländska volymer). Sågtimmer som lämnar Gotland lämnar också den lokala förädlingskedjan.
- Utveckla förutsättningar för lönsamma industriella samarbeten och produktutveckling mellan de många mindre företag som finns i värdekedjan skog – såg – vidareförädling (snickerier mm) – bygghandel/byggföretag – export.
- Kompetensutveckling och framtida kompetensförsörjningen behöver stärkas – ex i samverkan med andra regioner
- Samverka kring marknadsföring av gotländska träprodukter (ex gotländskt kärnvirke, profiler/certifisering, trä för kulturrenovering, lövsortiment etc)
- Öka kunskapen om gotländskt trä (kvalitet, användningsområden) hos allmänhet och olika träanvändare (beställare, byggföretag, arkitekter etc)

Målbild 5: Kontinuerlig kunskapshöjning bidrar till att skogen upplevs som en framtidsnäring och en resurs för hållbar utveckling

Kunskapen om skogens många olika värden och roller behöver höjas. För att säkra framtida kompetensförsörjning finns ett behov av att skapa intresse för skogen som resurs för jobb och hållbar tillväxt. Idag präglas tyvärr en stor del av den skogliga diskussionen av konflikter: det kan handla om äganderätten, om att skydda eller bruka, om allemansrätten, om klimatet eller biologisk mångfalden etc. Under den dialogprocess som har drivits under projektets gång (2019) har det framkommit –

gång efter gång – att vi måste kunna samtala om dessa olika värden och ”sluta kasta kottar på varandra”. Vi behöver acceptera och respektera att vi inte tycker lika, men ändå sträva efter att tillsammans ta vara på den verkliga potentialen för alla de näringar som har skogen som sin bas. Det betyder exempelvis att vi behöver hitta vägar så att klimat och biologisk mångfald kan gå hand i hand – att det finns utrymme för ett hållbart skogsbruk för ökad klimatnytta samtidigt som vi bevarar den biologiska mångfalden och olika ekosystemtjänster. Vi behöver ett kunskapslyft, där samverkan med olika kompetenscentra på Gotland och på fastlandet kommer vara viktig. Vi vill i alla skogliga målgrupper inkl hos allmänheten bredda kunskaperna om skogens olika värden, hur den ska skötas för att nå olika mål etc och på så sätt bidra till ökad förståelse för de olika perspektiv som finns. Skogsbranschen är idag en mansdominerad bransch. Vi vill särskilt öka kompetensen Vi vill att skogen ska uppfattas som en attraktiv resurs för framtiden och för nästa generation – en resurs för företagande, jobb och regional utveckling men också för rekreation, friluftsliv och hälsa. Inte minst behöver kunskapen höjas om skogens viktiga regionala roll för klimatet, den biologiska mångfalden, vattenförsörjningen och en cirkulär ekonomi.

Identifierade framgångsfaktorer

- Genomför ett kunskapslyft för att bredda och öka skogsägarnas, allmänhetens, politikerns och myndigheternas intresse och kunskap till skogen som resurs för klimatet, den biologiska mångfalden, vattenförsörjning, förädling, jobb etc.
- Öka kunskapen/forskningen om Gotlands specifika förutsättningar för ett hållbart skogsbruk med klimatnytta och med bevarande av biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
- Stärk trä- och skogsnäringens attraktionskraft bland barn och ungdom för att säkra den långsiktiga kompetensförsörjningen (olika riktade insatser som ex skolskogar, studiebesök, Skogen i skolan etc)
- Öka kompetensen och delaktigheten hos kvinnliga skogsägare genom t.ex. riktade kurser och utbildningar
- Skogliga och trätekniska utbildningar. Ta vara på Gotland Grönt Centrum som nav för grön utveckling. Komplettera naturbruksgymnasiet med skogliga och trätekniska inriktningar. Högre utbildningar: samverka med högskolor och universitet. Ta vara på möjligheter att erbjuda studenter examensarbeten mm. Jobba aktivt för att locka fler kvinnor och andra underrepresenterade grupper till dessa utbildningar.
- Utveckla proaktivt samarbeten med andra regioner kring forskning och utveckling inom skog, trä, träfiberbaserade material, naturturism, ekosystemtjänster, bioenergi mm

Inspel till handlingsplan 2021 - 2023

Visionen ”Gemensamt engagerade för de gotländska skogarnas verkliga potential” är HUR vi vill fortsätta arbetet. De framgångsfaktorer som har identifierats under respektive målbild för 2040 pekar på VAD en handlingsplan för Gotlands skogar behöver innehålla. Prioriteringar, ansvarsfördelning etc för genomförandet behöver arbetas fram i en konkret handlingsplan, förslagsvis under 2020 med prioriteringar för de tre kommande åren (2021 - 2023). Avgörande för att konkret kunna genomföra Gotlands skogsstrategi kommer att vara att identifiera vilka aktörer som avser engagera sig i arbetet och hur samverkan mellan dessa ska ske på ett strukturerat sätt.

Några erfarenheter från det projekt som drivits under hösten 2019 och som kan tas med i det fortsatta arbetet:

- Skapa ett gemensamt ägarskap för genomförandet strategin. Den bredd som styrgruppen för arbetet med att ta fram Gotlands skogsstrategi har haft är en styrka. Beroende på inriktningen och prioriteringen av det fortsatta arbetet kanske ska andra intressenter ska bjudas in i styrgrupp eller referensgrupp - exempelvis besöksnäringen, träförädlingen, kulturmiljöintressen, friluftslivet etc?
- Ta vara på och utveckla den konstruktiva dialogformen som initierats under framtagandet av skogsstrategin för att förankra det fortsatta arbetet, ex en årligt återkommande öppen Skogsdialog och andra mer riktade dialogträffar.
- Fördjupa ev gjorda nulägesbeskrivningar och kunskapsunderlag. Ta sedan fram ett informationsmaterial med fakta om Gotlands skogar som kan användas av skogens alla intressenter som utgångspunkt för det fortsatta arbetet - och som kan följas upp. Ett område där det skulle vara önskvärt med mer kunskap är exempelvis det som rör näringslivsverksamhet kopplat till skogens mångbruk (ekonomi, sysselsättning etc)
- Gör en tydlig och konkret handlingsplan genom att prioritera vad som är verkligt viktigt att göra de närmaste 3-åren, fördela ansvar för genomförandet på de organisationer som är bäst lämpade och stäm regelbundet av att alla arbetar mot de gemensamma målbilderna. Jämställdhetsperspektivet ska särskilt beaktas.
- Säkerställ en långsiktig finansiering och identifiera ägarskap inkl en tydlig motor för att driva arbetet framåt. En fristående projektledare kan vara framgångsrikt just under en projektfas. När en långsiktig handlingsplan ska drivas igenom behöver en mer långsiktig lösning hittas.

Projektgruppen för Gotlands skogsstrategi 2019

I den operativa projektgruppen för arbetet med Gotland Skogsstrategi har under 2019 följande personer ingått:

Lotta Löwhagen Lundberg (extern projektledare)
 Petter Engström (LRF)
 Jan Ekdahl (Mellanskog)
 Karin Wagström (Skogsstyrelsen)
 Ingrid Thomasson (Länsstyrelsen)
 Malena Bendelin (Region Gotland)

Vi tackar för förtroendet och hoppas att detta dokument ska vara till stöd i det fortsatta arbetet med Gotlands skogsstrategi!

Gotlandssippa

BILAGA: Nulägesbilden – Sammanfattade SWOT-analyser

Nedan redovisas fem tematiska SWOT-analyser, sammanfattande från ett antal dialogmöten och träffar som genomförts under hösten 2019. Viktiga inspel har bl a kommit från möten med skogsägare, träförädlare, naturvårdsintressen och besöksnäringen (genom projekt "100 gröna och blå upplevelser"). **Sammanfattningarna speglar uppfattningen av nuläget hösten 2019 utifrån olika intressenters perspektiv.** Analyserna har på några punkter kompletterats av projektgruppen för Gotlands skogsstrategi och sedan utgjort diskussionsunderlag för formuleringen av skogsstrategins fem målbilder och identifierade framgångsfaktorer. De fem olika perspektiv som har diskuterats är:

- Gotlands skogsbruk
- Gotlands skogar och den biologiska mångfalden
- Skogens mångbruk
- Träförädling
- Kunskapslyft

I SWOT-analyserna nedan står "Styrkor" och "Svagheter" för analyser av nuläget. "Möjligheter" och "Hot" utgör bedömningar av framtiden.

1 Gotlands skogsbruk

STYRKOR

- Ägarstrukturen med många små skogsägare (ca 4000, inga bolagsskogar) bidrar mångfald och till ett varierat skogsbruk. Många på Gotland har en relation till skogen och kan skogsbruk.
- Industriellt sågverk finns på ön – ger lokal avsättning för sågtimmer
- Värmeverk för bioenergi etablerat, använder lokal råvara (GROT mm = avsättningsmöjlighet)
- Flera aktiva skogliga aktörer (ex Mellanskog, Skogsällskapet, lokala entreprenörer)
- Väl fungerande logistik till och från Gotland finns inkl vana av att exportera
- Många små entreprenörer är knutna till skogen och maskinella resurser finns för att utveckla skogsbruk och skogsvård (entreprenörer, småsågar, transporter etc)
- Historiskt finns intresse för skogsbruk = tradition och kunskap
- Skogen ger sysselsättning och inkomster över hela ön
- Gotland har lätt terräng med bra vägnät inkl bra skogsvägar (tillgänglighet till skogen god både för skogsbruk, friluftsliv och naturupplevelser)
- Bra och hållbart virke, som ska användas rätt (hårt trä, kärnvirke, jmf RISE-rapport))
- Svenska produktionsmetoder – styrka i ett internationellt perspektiv!

SVAGHETER

- Passiva skogsägare (attityder). Få skogsägare har skogen som huvudsysselsättning, skogen betraktas ofta som en "bank". Därför saknas ofta aktivt engagemang, och ibland även kunskap, kring skogsskötsel och hur skogens kan utvecklas och bidra till ex ökad klimatnytta.
- Låg tillväxt i skogen (låg bonitet) => låg inkomst per ha
- Ensidig träslagsfördelning (68% tall) – ökar sårbarhet vid klimatförändringar, skadegörare etc
- Höga naturvärden (i sig positivt och något man är stolt över) gör att skogsägare upplever att de "drabbas" av myndigheternas biotopskydd - istället för att få uppskattning för naturvårdande skötsel
- Intressekonflikter och kärvt samtalsklimat mellan myndigheter och skogsägare (skyddande/bevarande av skog, äganderätt mm).
- Ökande rådjursstam (påverkar förnyringen)

- Många små skogsägare gör det svårt att driva och samordna större projekt, t.ex. jaktavtal.
- Endast ETT industriellt sågverk (om det försvinner finns ingen lokal marknad för sågtimmer)
- Lokala förädlingsindustrin är liten (snickerier, specialsågverk etc) och har stora investeringsbehov
- Brist på arbetskraft och kompetens, skogliga utbildningar saknas.
- Det saknas större industriella aktörer (lok) med resurser att driva utvecklingen inom den gotländska skogsnäringen.
- Ö-läget driver kostnader: ex transporter av små volymer
- Hög virkeskvalitet premieras inte prismässigt (marknaden har fokus på volym och massa)
- Svag image. Gotlands skogsnäring finns inte på allmänhetens/det offentliga karta. Regionalt utvecklingsansvar för skogen saknas!

MÖJLIGHETER

- Skogens roll för klimatet. Växande, virkesrik skog = en stor kolsänka! Klimatersättning?
- Öka avverkningsnivåerna – tillväxten är större än uttaget (hur mycket större behöver def.)
- Genomföra utbildningsinsatser riktade mot skogsägare för att öka intresse och engagemang för aktivt skogsbruk
- Branschen kan bli duktigare på att koppla in forskningen och PROKTIVT föra fram budskap/kunskap om skogsbruk (påverka attityder)
- Säkerställt förutsättningar för industriell utveckling och lokal förädling. Gotland behöver (minst) ett välfungerade och välinvesterat sågverk – skapar lokal virkesmarknad och ger möjlighet till lokal förädling och sysselsättning
- Gotland Grönt Centrum – är redan etablerat som en utbildningsplats, skulle kunna erbjuda ex utbildning inom skogsbruk och småskalig träförädling
- Teknikutveckling ökar efterfrågar förnybara material, ex byggandet av höga hus i trä ökar, nya material av träfiber tas fram (kläder, mat, asfalt...) Är gotländska träfiber kanske bäst?
- Marknadsinsatser i samverkan för att öka efterfrågan på specialkvaliteter av gotländskt timmer (ex kärnvirke). Det finns ett marknadssegment för kvalitetsträ ”om man riktar sig till de 10% som har råd att betala”
- Jaktarrenden – utveckla och samarbeta

HOT

- Sårbar industristruktur. Möjlighet till lokal avsättning för sågtimmer (inkl lokal vidareförädling) förlorar vid ev nedläggning av öns enda sågverk
- Kort sågtimmer tas inte tillvara utan skeppas från ön och blir massved (dvs sämre betalt än sågtimmer)
- Minskad efterfrågan på lokala marknaden. Gotlänningar inte köptrogna (till vilket pris som helst). Tas rätt lokalt sortiment fram?
- Ökade transportkostnader mm pga av öläget
- Klimatförändringar (torka, skadegörare, markbärighet etc)
- Mer viltskador bl a beroende på en växande rådjurstam. Jaktförbud i angränsande naturskyddsområden.
- Regelverk rörande återbeskogning (”skogsmark kan läggas om till betesmark som ger EU-ersättning, hotar återväxten”)
- Intressekonflikter och förtroendeklyftor mellan myndigheter och skogsägare rörande t.ex. brukande resp skyddande av skog, äganderätten etc
- Okunskap och faktamotstånd hos allmänheten. ”Det finns många tyckare”.
- Förgubbning bland de som bryr sig om skogens framtid – både vad gäller ålder och kön

2 Gotlands skogar och den biologiska mångfalden

STYRKOR

- Det finns ännu en biologisk mångfald bevarad (kalkgrunden)
- Fortfarande finns kunskap om plockhuggning och andra äldre brukningsmetoder i skogen – och den används (även om i minskad omfattning)
- Skogsbetet är unikt och bidrar till biologisk mångfald
- Alvarmarken – 30% av världens (!) alvarmark finns på Gotland
- Annorlunda bottenvegetation i de gotländska skogarna med mycket örter, gräs etc
- Mycket senvuxet virke
- Många små ägare – bidrar till att skogarna ser olika ut
- Hög diversitet i skogarna – mosaikartade skogar
- Många skogar har lång kontinuitet
- Traditionellt har Gotland avverkat med många små hyggen - luckhuggning skulle man nog kalla det på fastlandet

SVAGHETER

- Liten förståelse för begreppet ”skyddad skog” – svårt att ha dialog kring.
- Kunskapsbrist – man vet inte var alla skogar med höga naturvärden finns
- Det finns en myndighetsrädsla bland skogsägare för att få en ”döda handen” över sin skog (vilket kan leda till onödiga/felaktiga beslut ur ett biologiskt mångfaldsperspektiv)
- Inte tillräcklig ersättningen till markägare för ”skyddad skog” (enklare skydd som ex nyckelbiotop, skogsbete etc) – förvårar exempelvis generationsskiften. Små skogsägare har ofta låg kunskap (beställarkompetens) och saknar maskinell utrustning. De är därför helt styrda av ”skogsföretagen” (Mellanskog, Skogssällskapet, andra privata aktörer) och deras kunskap, intresse och vilja att bevara biologisk mångfald.
- Dålig bevakning och uppföljning från samhället/myndigheterna (Skogsstyrelsen) att exempelvis en avverkning sker på rätt sätt vad gäller miljöhönsyn och höga biologiska värden. Bevakningen av detta sker lokalt och med hjälp av ideellt engagemang (ex koll på örnböna, skogsfru-lokaler etc)
- Glapp i kommunikationen i kedjan skogsägare – uppköpare – genomförare (maskinförare) riskerar att viktig information om höga naturvärden som skogsägare lyfter upp tappas bort.

MÖJLIGHETER

- Klimatförändringen – kan också leda till biologisk utveckling (jmf historiska erfarenheter, vad som händer efter långa perioder av torka, eldsvådor etc. Biologisk utveckling är en process...)
- Ökad kunskap och medvetenhet bland skogsägare, myndigheter och allmänhet om de gotländska skogarnas unika värde.
- En vilja hos politiker/myndigheter att värna och bidra till biologisk mångfald.
- Ökat hälsoperspektiv kopplat till naturupplevelser på Gotland. Exempelvis genom att förlägga p-platser utanför områden med höga naturvärden, att inte tillåta cykling i känslig natur (Gotska Sandön) mm

- Gotlands världsunika natur är en potential för besöksnäringen/naturturism – om den bevaras. Några ex:
  - 30% av världens alvarmark ligger på Gotland
  - Kungsörnen på Gotland är unik – en "egen" population som inte blandar sig med örnar från andra delar av landet
  - Skogsbete/naturbete. Här är russen på Lojsta hed något att lyfta fram
  - Unika endemiska vilda arter som snok, groda och sippa. Glöm inte Gutefåren!

HOT

- Klimatförändringen - torka, regn (missgynnar vissa arter, kan gynna andra)
- Avsaknad av verksamma och aktiva skogsbrukare – som bryr sig om miljö och naturvärden
- Skogsmark överförs till åkermark (EU-stöden och ekonomi styr...)
- Generationsskiftet (många skogsägare äldre) – innebär ofta att skogen åker ner för att finansiera investeringar och utköp av syskon etc.
- Opinionen mot "skyddad skog". Myndigheter släpper på restriktionen och tillåter att naturreservat används för skogsskötsel, jakt etc. Opinionen gör att myndigheter inte vågar fortsätta att skydda mer skog.
- Politiska beslut och utformning av olika stöd – påverkar ekonomiskt möjlighet att bedriva skogsbete, skogsskötsel etc
- Brist på betesdjur. "Vi behöver få klokt betalt för miljönyttig produktion och för djur som klarar Gotlands magra marker, ex våra gamla lantraser."
- Olika målbilder och avsaknad av helhetsperspektiv rörande ekoturism. Ex vad är hållbar ekoturism? Vem tjänar pengar på ökad naturturism? Vem ska betala ex vägunderhåll när naturvärden görs tillgängliga för allmänheten?
- Bilburen naturturism (jmf husbilar, sportfiske etc) – ger slitage, behov av vägunderhåll etc (allemansträtten!)

3 Skogens mångbruk

STYRKOR

- Stark besöksnäring - med naturupplevelser som reseanledning
- Gotlands skogar erbjuder många unika natur- och kulturvärden med olika skönhetsupplevelser (ängen med lövträd, gammelskog, alvar, skogsbeten, orkididérika fuktängar etc)
- Lokal kunskap och gamla traditioner kring att ta vara på skogens olika värden finns (ex tjärbränning, lokal träförädling)
- Gotlänningar är av tradition "mångsysslare" och ö-läget/småskaligheten har inneburet en tradition av att samverka och ta vara på lokala möjligheter– flera goda exempel finns på lönsam affärsutveckling (t.ex. enestötar på export, jaktupplevelser med matlagning mm)
- Pågående projekt "100 gröna och blå upplevelser" - en arena för nätverkande, samverkan och paketering av upplevelser på landsbygden - kan ge erfarenheter.

SVAGHETER

- Svagt utvecklad infrastruktur för naturturism (tex längre vandringsleder, MTB-leder, ridleder etc)
- En ägarstruktur med många och små skogsägare – ingen samlande kraft finns för att utveckla långsiktiga och affärsmässiga samarbetet (jmf t ex utmaningarna med att få till Klintkustleden)
- Få goda exempel finns på lönsamma affärsupplägg – exempelvis schyssta och affärsmässiga avtal mellan markägare och naturturismföretag
- Mångbruk – vad är det? (ett nytt och okänt begrepp i skogssammanhang, behöver definieras)
- Samlande kraft för småskalig träförädling, naturturism saknas – och därmed finns inte skogens mångbruk med som resurs på den politiska agendan för regional utveckling

MÖJLIGHETER

- Ökat intresse för outdoor-aktiviteter (MTB, äventyr, jakt etc) och naturupplevelser (orkidévandringar, fågelskådning etc) = potential för ökad turism kopplat till skogen.
- Outdoor, Mat & dryck, Natur & kultur viktiga delar i Gotlands besöksnäringstrategi. Skogen är en del av detta.
- Ny forskning visar skogens betydelse för hälsan
- Utveckling av infrastruktur (tex vandringsleder) inkl avtal/lösningar för skötsel och underhåll
- Etablera mötesplatser/forum för möten mellan skogsägare och entreprenörer – för att utveckla affärsmässiga koncept och samarbeten inom ex naturturism
- Paketera och sälj upplevelsebaserad kunskap om ex tjärbränning, specialsågning etc
- Nysvenskar kan tillföra nya perspektiv.

HOT

- Slitage i skogen och längs populära stigar/vägar (MTB, ridning mm)
- Intressekonflikter och avtalslösa relationer mellan markägare och naturturismföretag.
- Okunskap hos allmänheten om den gotländska skogens förutsättningar inkl bristande respekt för allemansrätt
- Brist på unga affärsmässiga entreprenörer med utvecklingsdriv (mångbruket riskerar att bli en bisyssla/hobbyverksamhet)
- Bristande jämställdhet och mångfald – kan hindra nytänkande.

4 Träförädling

STYRKOR

- Lång tradition och gedigen kunskap inom bl a finsnickeri och kulturrenoveringar
- Det finns en lokal marknad – sommargotlänningar beredda att betala mer för närproducerat virke av god kvalitet
- Ett lokalt industriellt sågverk som KAN (och vill) såga det gotländska hårdare virket och även kan hantera kortare och klenare timmer. Detta bidrar till att Gotland har en hög andel sågbart timmer (ca 70%?), vilket är väsentligt högre än på fastlandet.

- Investering i laserscanner på Gotlandsflis (lokalt sågverk) är gjord. Ny teknik möjliggör att ta vara på kärnvirke för lokal vidareförädling på nytt sätt
- Gotland har tillgång på bra råvara som lämpar sig för vidareförädling
- Ny kunskap finns via RISE-undersökning (inom ALMIS kärnvirkesprojekt) om unika egenskaper hos gotländskt trä: högre densitet och högre halter av hartsämnen (bidrar till ökad hållbarhet, en slags naturlig impregnering) = möjlighet att utveckla produkter för nischmarknader
- Varumärket "Gotland" är starkt. Flera företag med stark Gotlandskoppling är etablerade på marknader utanför Gotland (ex möbelföretaget G.A.D.). Varumärket "Gotländsk kärnvirke" är skyddat!
- ALMIs kärnvirkesprojekt har bidragit till att bygga nätverk mellan träförädlare "vi pratar med varandra mer än någonsin – även om vi inte alltid tycker lika"
- Gotland ligger i framkant när det gäller att ta fram höga kvaliteter – både furu och gran. Hög densitet och hållfasthet ("ex C24-klassificering: 98-99% av det som knackas på Gotlandsflisgodkänt jmf med landet där genomsnitt ligger på ca 85-90%")
- Flera unga aktiva företagare finns, ex snickare. "De tänker mer på närproducerat och hållbart byggande"

SVAGHETER

- Endast ETT industriellt sågverk finns för lokal förädling (GotlandsFlis). I jämförelse med fastlandssågverk är kapaciteten begränsad.
- Större förädlingsenhet saknas (ex för fönsterproduktion)
- Låg andel lokal vidareförädling. Ca 50% av avverkad timmerråvara exporteras för vidareförädling utanför ön (massaved, energived och även sågtimmer)
- Många småföretag som saknar vilja/intresse för att växa och anställa.
- Plattform för lokal industriell samverkan saknas (Gotländsk Kärnvirke AB möjligen ett embryo?).
- Kompetensförsörjning – svårt rekrytera yngre och rätt utbildad arbetskraft. Svag attraktionskraft?
- Lokalmarknaden. Låg träkunskap hos allmänheten på Gotland gör att lokalproducerat inte alltid är förstahandsvalet. (Prisbild på importerat trä bidrar också).
- Långa leveranstider/kapacitetsbrist hos lokala snickerier gör att kunder väljer bort lokalproducerat.
- Marknadsläget. Ofta brist på gotländsk kärnrik trävara av hög kvalitet till snickerierna. (Beror bl a på att sågtimmer exporterar till fastlandet - som inte alltid uppskattar den gotländska kvaliteten. Generellt låga marknadspriser på sågad vara minskar lokala sågverkets lönsamhet, och därmed betalningsförmåga för inköp av timmerråvara, vilket också bidrar till brist.)

MÖJLIGHETER

- Samarbeten med andra regioner och skog/träkluster för att få del av ny kunskap och innovationssatsningar.
- Omställningen till ett biobaserat samhälle – politiska beslut om ett fossilfritt Gotland!
- Marknadsföring av det unikt gotländska lokalt, nationellt och internationellt (ex är klassificering och certifiering av "Gotländskt Kärnvirke" en möjlighet att utveckla en trovärdig kommunikation, jmf ALMI-projektet)

- Ta vara på positiva trender och värderingar kopplat till skog och trä (förnybart och hållbart material, miljövärden, närproducerat, skogens roll för klimatet = kolsänka etc)
- Gotland är ett starkt varumärke – också för trä
- Skapa förutsättningar för större lokal förädlingsindustri – för volym och jobb
- Utveckla sorteringen vid sågen för framtagning av ett lokalt Gotlandssortiment (kärnvirke mm) med hjälp av laserscanner = fortsatt teknikutveckling
- Öka attraktionskraften för att jobba i branschen. Utbildningsåtgärder inom snickeri, lärlingssystem etc för att visa på de långsiktiga möjligheter som finns med att jobba i träbranschen
- Utökade lokala samarbeten i förädlingskedjan (ex mellan såg- fönstertillverkare -byggföretag) och även över bransch/materialgränserna för att ta vara på lokala förutsättningar (ex trä och ull till ljudabsorbenter, trä och sten i möbler etc)

HOT

- Om det enda industriella sågverket läggs ner stoppas möjligheten till utvecklad träförädling på ön.
- Utvecklingen på Gotlandsmarknaden – fastlandsträ/lågt pris väljs framför kvalitet/närproducerat
- Okunskap i föreskrivande led (ex arkitekter) när det gäller kunskap om trä och det unika gotländska
- Långsiktig kompetensförsörjning - träteknik
- Långsiktig råvaruförsörjning och att skogen inte sköts för virkesproduktion. Ex på orosmoln:
  - Klimatförändringar, torra mm
  - Passiva skogsägare som ej sköter sin skog
  - Plantmaterial som ej är genetiskt anpassat för Gotland. Framtidens kvalitet?
  - Rådjur (viltskador, återväxten)
  - Allmänhetens kunskap/attityder till skogen och skogens roll för klimatet m.m.

5 Kunskapslyft

STYRKOR

- Klustret Gotland Grönt Centrum finns etablerat som plattform och ”grön” utbildningsplats med många gröna organisationer samlade t.ex. Naturbruksgymnasiet (GGC AB), Mellanskog, LRF, Jägarförbundet (= olika intressenter kopplade till en skogsstrategi)
- Kopplingar till akademien: Uppsala Universitet Campus Gotland finns på ön. Etablerade samarbeten med SLU finns (ex studentarbeten kopplade till skogsstrategin).
- Skogsstyrelsen har regional kompetens och nationella nätverk.
- Det finns lång tradition och erfarenhet kring skogsbruk och träförädling utifrån Gotlands unika förutsättningar

SVAGHETER

- Det finns inga skogliga gymnasieutbildningar på Gotland (de enda skogliga kurser som erbjuds på ön i dag är motorsågskort)
- Det finns inga högskolor/universitet med skoglig inriktning på Gotland
- Skogen är (ännu) inte en del av ett regionalt tillväxtprogram – och får därmed inga/begränsade långsiktigt kompetenshöjande resurser
- Tradition och intresse för högre skoglig fortbildning saknas på Gotland (Liljevalchska stiftelsen har svårt att hitta kandidater till stipendie för skoglig utbildning)
- Gotlands skogar har begränsade/andra biologiska förutsättningar än traditionella skogslän – det saknas nischa "gotlandsskogs"-kompetens.
- Stora industrier, med finansiella muskler att i olika målgrupper långsiktigt öka intresset för skogsindustrin, saknas (ex finansiering av Skogen i skolan och andra aktiviteter riktade mot barn och ungdomar)

MÖJLIGHETER

- Samverkan med andra kompetenscentra inom skog och träförädling, ex Småland.
- Proaktiv samverkan med högskolor och universitet inkl erbjuda examensarbeten
- Stärk skogen som framtidsbransch och skapa intresse för dess potential för jobb och hållbar tillväxt
- Skapa nya skog- och träteknikutbildningar på Gotland Grönt Centrum – t.ex. (åter)etablera snickeriutbildning på ön, komplettera naturbruksgymnasiet med skoglig inriktning
- Forskningsprojekt kopplade till Gotlands skogar (hållbar turism, mångbruk mm) via SLU och Uppsala universitet Campus Gotland
- Ö-läget = bra plats för piloter/testområde

HOT

- Bristande intresse hos skogsägare att utbilda sig inom skogsbruk och skogsskötsel ("skogen får bara stå")
- Långsiktig kompetensförsörjning till skogsbruk och förädlingsindustrin
- Branschens svaga attraktionskraft
- Avsaknad av lokala utbildningsmöjligheter
- Lågt intresse hos allmänheten och folkvalda för skogen som resurs för regional utveckling
- Samtalsklimat och attityder - med polarisering och konflikter istället för kunskap och dialog kring skogsbrukets frågor (ex skydda ELLER bruka, klimat ELLER biologisk mångfald, äganderätt etc)

Kontakta oss

Länsstyrelsen i Gotlands län

621 85 VISBY

Besöksadress: Visborgsallén 4

Telefon: 010-223 90 00

E-post: gotland@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se/gotland